

Over de kennis van onze paddestoelen

De bloemen zijn in kaart gebracht, de vogels zijn geteld, maar de paddestoelen glippen ons nog steeds door de vingers. Niemand kan op het ogenblik het aantal plaatjes-zwammen dat in Nederland voorkomt op een honderdtal nauwkeurig schatten. Zijn het er 1500, 1800 of misschien zelfs 2000?

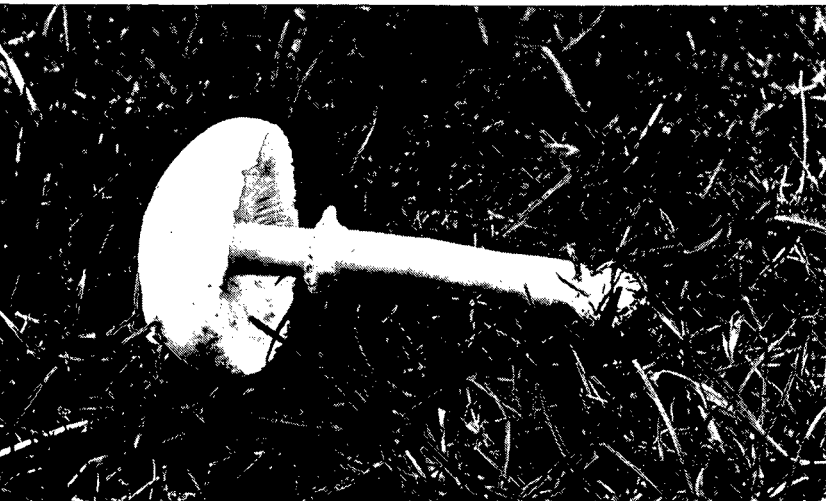
Deze merkwaardige achterstand in onze kennis van een deel van de Nederlandse flora heeft diverse oorzaken. De eerste ligt natuurlijk in de aard van de paddestoelen zelf. Het gros is zeer vergankelijk en daardoor moeilijker te conserveren dan bijvoorbeeld bloeiende planten (hoewel een eenvoudig droog-apparaatje, zoals beschreven in het Natura-nummer van september 1962, dit probleem radicaal oplost!). Bovendien is de bloeiperiode van de meeste paddestoelen betrekkelijk kort en is de verschijningstijd, zelfs na jarenlange ervaring, moeilijk te voorspellen. Het staat trouwens vast, dat heel wat soorten in bepaalde jaren, of zelfs perioden van jaren, in het geheel niet boven de grond komen. Voeg daar dan nog aan toe dat naast standplaats-trouwe soorten (uit metingen van heksenkringen is gebleken dat sommige mycelia honderden jaren oud kunnen worden) er onder de plaatjes-zwammen ook veel nomaden zijn en het beeld van de onberekenbaarheid van de plaatjes-zwammen is compleet. Voorbeelden van deze nomaden zijn bijvoorbeeld de vele nest- en brandplekbewonende soorten.

Het is niet verwonderlijk dat een mycoloog vaak met gemengde gevoelens op stap gaat. Soms vertrekt hij met de hoogste verwachtingen en komt met slechts wat gewone zaken thuis en dan weer stuit hij ineens op iets zeer bijzonders, misschien in een gebied dat hij op zijn duimpje meende te kennen.

Eén excursie in september 1967 in het Liesbos bij Breda leverde een klein *Omphalia*-achtig zwammetje op, dat waarschijnlijk een onbeschreven soort van het geslacht *Hydropus* is, en een witte schelpvormige zwam, met gezaagde lamellen, *Lentinellus pilatii*, die nog slechts twee maal ter wereld gevonden is en wel in Bohemen!

Het feit dat deze laatste, niet onopvallende, soort pas in 1952 werd beschreven en nu nog zo'n onwaarschijnlijk verspreidingsgebied lijkt te hebben, brengt ons op een andere, misschien wel de belangrijkste, moeilijkheid bij het inventariseren van de Nederlandse paddestoelen.

Ook buiten onze grenzen is die inventarisatie nog in volle gang. Alleen al in Europa

Rossige melkzwam - *Lactarius rufus*.

Foto: C. Bas

worden nog jaarlijks tientallen nieuwe soorten plaatjes-zwammen beschreven en goede monographieën zijn nog steeds schaars. Maar enkele belangrijke recente bewerkingen (*Russula*, *Phlegmacium*) en enkele goede oudere (*Mycena*, *Lactarius*) tonen aan, dat wij ons op die moeilijkheid niet lang meer zullen kunnen beroepen.

Wel wordt er nog allerwege aan het systeem van de fungi geknutseld en komen wijzigingen van geslachts- of zelfs familiegrenzen nog vrij veel voor. Dit heeft een weinig stabiele naamgeving tot gevolg, hetgeen echter onvermijdelijk is en kenmerkend voor de boeiende ontwikkelingsfase waarin de mycologie zich thans bevindt.

Dat voor de studie van de meeste groepen van fungi (maar niet alle!) een microscoop noodzakelijk is, maakt voor veel amateurs de mycologie minder aantrekkelijk. Hierin is gelukkig een kentering gekomen, nu de aanschaf van een redelijk microscoop wat meer tot de reële mogelijkheden is gaan behoren. Hetzelfde geldt voor de literatuur. Hierbij moet ook meer gedacht worden aan de mogelijkheid om voor een kleine groep van fungi geleidelijk aan de in tijdschriften verspreide artikelen in de vorm van xerox-copieën bijeen te brengen.

Gezien de huidige situatie mogen wij verwachten dat in de komende tien jaar de achterstand in de kennis van onze paddestoelen-flora aardig zal worden ingehaald. Hierbij zal de amateur een belangrijke rol kunnen spelen. Gezien het wispelturig gedrag van de fungi is een net van enigszins getrainde verzamelaars over het gehele land van groot belang. Wij willen immers niet alleen weten welke fungi in Nederland voorkomen, maar ook wat hun geografische en oecologische verspreiding en hun variatie is.

Nu is dit artikeltje niet bedoeld als opwekking om op grote schaal verse paddestoelen naar het Rijksherbarium in Leiden te zenden. Men is er altijd bereid om te helpen, maar de verwerkingscapaciteit is gering en vooral in het hoogseizoen vrijwel verzadigd. Een wezenlijk snellere groei van het archief van onze myco-flora, zoals dat in Leiden in de vorm van een herbarium wordt opgebouwd, kan alleen bereikt worden als meer goed gedroogd en geannoteerd materiaal wordt ontvangen. Uiteraard denken wij daarbij allereerst aan de zeldzamere soorten, maar ook materiaal van gewone soorten is zeer welkom, vooral uit de wat afgelegen gewesten.

Er is alle reden om ons te haasten. Veel biotopen verdwijnen of worden drastisch verkleind. Naast bijvoorbeeld de fungi van de schrale graslanden gaan ook de typische weide-soorten zoals Champignons, Blanke en Kleine Parasolzwam, Paarssteel-ridderzwam en Reuzenbovist snel in aantal achteruit.

De Nederlandse mycologen staan voor een nog zeer grote taak en zouden daarvoor hun

Rosse boleet - *Leccinum aurantiacum*.

Foto: C. Bas

gelederen graag versterkt zien. Het is heus niet alleen in de herfst dat er iets voor hun te doen valt. Paddestoelen zijn er vanaf het prille voorjaar tot diep in de winter! En in welke andere tak van de natuurlijke historie loopt U nog zo'n grote kans in uw vertrouwde excursie-terreinen soorten te vinden die nieuw zijn voor Nederland of zelfs nog geheel onbeschreven?

Drs. P. J. Bels

Gekweekte fungi

In dit artikel zullen alleen 'hogere' paddestoelen worden behandeld; dus geen lagere zoals gisten, *Penicillium*soorten, e.d.

De paddestoelen die commercieel gekweekt worden, hebben allen culinaire waarde. Het telen voor de handel is nog maar bij zeer weinig soorten een succes geworden. De champignon *Agaricus bisporus* met zijn witte en bruine variëteiten, is een compost-paddestoel. De ontwikkeling der vruchtlichamen vereist een gematigd klimaat. De belangrijkste champignon-producerende landen zijn dan ook: Amerika, Frankrijk, Formosa, Engeland en Nederland, met resp. 77, 50, 30, 27 en 20 miljoen kg per jaar, met een gezamenlijke waarde van ongeveer 1 miljard gulden.

De paddestoel die, als tweede in economische belangrijkheid hierop volgt, is de houtpaddestoel *Lentinus edodes*. Deze wordt uitsluitend in Japan geteeld. De naam, shii-take betekent *Pasania*-paddestoel (*Pasania* is een boomsoort verwant

aan de eiken). Er zijn 260.000 telers, die 70 miljoen kg produceren voor een waarde van 200 miljoen gulden per jaar. De teelt geschiedt op stammetjes van gevelde bomen. Op intacte, dus volop levende stammen, schijnt de zwam niet te groeien. De vrees van de Amerikanen dat ze een gevaarlijke parasiet zouden binnenhalen als ze met de teelt begonnen, is ongegrond.

Dr. KISAKU MORI is de grote promotor van deze teelt. Hij is president van de 'Federation of Nippon Shii-take Agricultural Cooperative Association'; hij bewerkte zijn proefschrift over deze paddestoel en schreef een handleiding voor de telers. De teelt is al meer dan 1000 jaar oud. Reincultuur-broed van Shii-take werd voor het eerst gefabriceerd door KITAYIMA in 1920¹⁾.

Als derde volgt dan weer een compost-paddestoel n.l. de *Volvariella volvacea*.

¹⁾ voor 'broed' zie pag. 144.